

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิต ลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจ ความต้องการที่อยู่อาศัย และความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนผู้สูงอายุ ของผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุที่ทำงานในบริษัทชั้นนำ ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปหรือผู้ที่เกิดไม่เกินปี พ.ศ.2489 ที่ทำงานในบริษัทชั้นนำ ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มที่กำลังเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุ และกลุ่มบุคคลที่ทำงานในบริษัทชั้นนำ ส่วนใหญ่จะครอบคลุมเกือบทุกสาขาอาชีพอีกด้วย โดยใช้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 286 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยตั้งคำถามเพื่อศึกษาประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื้อหาของแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบันและในอนาคต (เมื่อถึงวัยเกษียณอายุ) และข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม spss/pc+ ประมวลผลข้อมูลเพื่อบรรยายความถี่และร้อยละของตัวแปรที่ศึกษา รวมทั้งหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสำคัญโดยการนำเสนอในรูปแบบตารางสัมพันธ์ (Crosstabs)

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินชีวิต ลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจของผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุที่ทำงานในบริษัทชั้นนำ ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 50 - 55 ปี ส่วนมากสมรสแล้วมีบุตรไม่เกิน 3 คนเป็นส่วนใหญ่ มีสมาชิกในครอบครัวไม่เกิน 5 คนและไม่มี

คนรับใช้เป็นส่วนใหญ่ อันเป็นลักษณะของครอบครัวเดี่ยวซึ่งเป็นลักษณะของครอบครัวไทยในปัจจุบัน ประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาเดิมเป็นคนกรุงเทพมหานคร ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี

ลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารระดับกลาง ซึ่งเป็นตำแหน่งในระดับหัวหน้างานต่าง ๆ เนื่องจากคนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ทำงานมานานหลายปีมีประสบการณ์ในการทำงานสูง สามารถทำงานในตำแหน่งบริหารได้

ทางด้านรายได้ของครอบครัว ประมาณครึ่งหนึ่ง มีรายได้ครอบครัว 20,000 - 50,000 บาทต่อเดือน และประมาณ 1 ใน 3 มีรายได้ 50,000 - 100,000 บาทต่อเดือน ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางจนถึงรายได้สูง ทั้งนี้เป็นเพราะคนกลุ่มนี้ทำงานในภาคเอกชนที่มีอัตราค่าจ้างสูง และส่วนใหญ่ทำงานมาเป็นเวลานานพอสมควร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง

ลักษณะการดำเนินชีวิต (Life Style) ของคนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มักใช้เวลาว่างหลังจากการทำงานพักผ่อนอยู่กับบ้าน โดยดูโทรทัศน์/วิดีโอ หรือทำงานบ้าน ไม่ค่อยนิยมทำกิจกรรมนอกบ้าน เช่น การออกงานสังคม หรือการนัดพบปะเพื่อนฝูง ไม่ว่าจะเป็นวันธรรมดาหรือวันหยุด และคนกลุ่มนี้ไม่นิยมทำกิจกรรมประเภทบันเทิงต่าง ๆ เช่น การไปชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ หรือ เที่ยวสถานเริงรมย์ต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าคนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่รักความสงบและมีความเป็นส่วนตัวสูง ส่วนกิจกรรมนอกบ้านที่คนกลุ่มนี้ทำส่วนใหญ่จะเป็นการไปห้างสรรพสินค้า โดยเฉลี่ยสัปดาห์ละครั้งถึงเดือนละครั้ง ซึ่งเป็นการไปเพื่อจับจ่ายซื้อสิ่งของเครื่องใช้มากกว่าการไปเที่ยว สำหรับงานอดิเรกจะเป็นการปลูกต้นไม้ ดูแลต้นไม้เป็นส่วนใหญ่

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะมีรถยนต์ส่วนตัวใช้อย่างน้อย 1 คัน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในสังคมปัจจุบัน ส่วนบัตรเครดิตมีการใช้จำนวนมาก เนื่องจากเห็นความสำคัญของการมีบัตรเครดิตที่สามารถใช้แทนเงินสดได้

และมีความปลอดภัยที่ไม่ต้องพกพาเงินสดเป็นจำนวนมาก ๆ ประมาณ 1 ใน 3 มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ไซซึ่งไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่ทำงานเป็นพนักงานของบริษัท ไม่มี ความจำเป็นต้องใช้ในการติดต่อธุรกิจการงานมากนัก แต่ใช้เพื่อความสะดวกสบายส่วนตัวมากกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่า 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างมีคอมพิวเตอร์ใช้ที่บ้าน อาจจะเป็นการใช้ส่วนตัวหรือเป็นการใช้ของบุตรหลาน ซึ่งนับว่าคนกลุ่มนี้เป็นคนที่ทันสมัยและเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสมัยใหม่พอสมควร

ส่วนการเล่นกีฬา กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งไม่นิยมเล่นกีฬาเป็นประจำ กลุ่มที่เล่นกีฬาเป็นประจำส่วนใหญ่จะเป็นกีฬาเบา ๆ เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ได้แก่ การบริหารร่างกายและการวิ่งออกกำลังกาย

2. ความต้องการที่อยู่อาศัยสำหรับใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ประมาณ 1 ใน 4 คิดว่าเมื่อถึงวัยเกษียณอายุ จะไม่อาศัยอยู่ในบ้านหลังปัจจุบัน แต่จะย้ายที่อยู่อาศัยใหม่ โดยบางส่วนจะกลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิมที่ต่างจังหวัด บางส่วนมีที่อยู่อาศัยที่เตรียมไว้เพื่ออยู่เมื่อถึงวัยสูงอายุและบางส่วนต้องการซื้อที่อยู่อาศัยใหม่

ความต้องการที่อยู่อาศัยใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งคิดจะซื้อที่อยู่อาศัยใหม่โดยสาเหตุของการซื้อส่วนใหญ่ต้องการเป็นบ้านพักผ่อน (บ้านหลังที่ 2) ที่มีความสงบและเป็นอิสระและมีสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อใช้ชีวิตนอกเหนือจากบ้านปัจจุบันและเพื่อใช้ชีวิตในบั้นปลายหรือเมื่อถึงวัยเกษียณอายุนั่นเอง แสดงให้เห็นว่าความต้องการที่อยู่อาศัยของกลุ่มนี้ไม่ได้มาจากความต้องการที่เกิดจากการขาดแคลนที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ จากการสำรวจพบว่า ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวและมีสถานภาพการครอบครองโดยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์มากที่สุด และเมื่อพิจารณาถึงความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยปัจจุบัน พบว่า มีระดับความพึงพอใจมาก ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สาธารณูปโภค ประโยชน์ใช้สอยภายในบ้าน ความสะดวกในการเดินทางมาทำงาน สาธารณูปการ ความปลอดภัย สภาพแวดล้อมและความสะอาดส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ สภาวะของ

เสียง/อากาศและความใกล้ชิดพ่อแม่/ญาติพี่น้องมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า คนกลุ่มนี้มีความพร้อมในเรื่องที่อยู่อาศัยอยู่แล้ว ความต้องการที่อยู่อาศัยใหม่ จึงเป็นความต้องการที่ไม่จำเป็นมากนัก (Housing Want) ซึ่งในเรื่องนี้ มานพ พงศทัต (2524 อ้างถึง มรกต อรรถวิวัฒน์, 2538) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้มีรายได้ปานกลางจะมีความต้องการที่อยู่อาศัย 2 ประเภท คือ ประเภทแรก ความต้องการที่เป็นจริง (Housing Need) ซึ่งเป็นความต้องการที่ขาดไม่ได้ และประเภทที่สอง ความต้องการฉาบฉวย (Housing Want) ซึ่งเป็นความต้องการที่แม้จะไม่ได้มาซึ่งที่อยู่อาศัยใหม่ ก็สามารถอยู่อย่างเหมาะสมตามอัตภาพได้

ความต้องการที่อยู่อาศัยของคนกลุ่มนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของฉัตรชัย (2525) ที่พบว่า สาเหตุของการย้ายที่อยู่อาศัยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างวัยของชีวิต เริ่มตั้งแต่มีครอบครัว ขยายครอบครัว เติบโตจนถึงวัยอยู่ตัวและแยกครอบครัว ล้วนแต่ทำให้เกิดการย้ายที่อยู่อาศัย เช่น ช่วงแรกของชีวิตครอบครัว คือตอนแต่งงานจะมีแนวโน้มการแยกครอบครัวมากที่สุด สำหรับช่วงที่ลูกอยู่ในวัยเรียนและเป็นหัวหน้าครอบครัวกำลังมีความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นช่วงที่มีความมั่นคง จะไม่มีการย้ายที่อยู่อาศัย แต่เมื่อถึงช่วงที่ลูกเติบโต จะมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยใหม่อีกครั้ง จากการสำรวจ พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่คนกลุ่มนี้คาดว่าจะมีเมื่อตนเองถึงวัยสูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย โดยเฉพาะปัญหาสภาพน้ำท่วม เป็นปัญหาอันดับแรกที่คาดว่าจะมี ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน และเป็นปัญหาที่จะหลีกเลี่ยงได้ยาก นอกจากนี้ปัญหาต่าง ๆ ที่คนกลุ่มนี้คาดว่าจะมีเมื่อถึงวัยสูงอายุ ได้แก่ ปัญหาการดูแล/ซ่อมแซมบ้าน ปัญหามลพิษทางอากาศ/เสียง ขาดสถานที่ออกกำลังกาย และสภาพภายในบ้านไม่เหมาะสม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนกลุ่มนี้ต้องการที่พักอาศัยใหม่ที่ดีกว่าสำหรับใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งตรงกับแนวความคิดของ Richard Muth (1974) ที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยว่า เมื่อประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จะมีแนวโน้มต้องการขนาดที่พักอาศัยที่ใหญ่กว่า และอยู่ในแหล่งพักอาศัยที่ดีกว่า มีการเข้าถึงสะดวกและมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

ลักษณะของที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ที่ต้องการซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ส่วนใหญ่ต้องการเป็นบ้านเดี่ยว ทั้งนี้เนื่องจากมีความเป็นส่วนตัวและมีพื้นที่กว้างขวางเป็นสัดส่วน อีกทั้งที่อยู่อาศัยปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างก็เป็นบ้านเดี่ยวเช่นกัน รองลงมาคือต้องการที่อยู่ในลักษณะสวนเกษตร ซึ่งมีลักษณะไม่แตกต่างจากบ้านเดี่ยวมากนัก ในด้านความเป็นส่วนตัวและพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นปลูกต้นไม้ ซึ่งเป็นงานอดิเรกที่อยู่ในความสนใจของคนกลุ่มนี้อยู่แล้ว ด้านทำเลที่ตั้งส่วนใหญ่ต้องการอยู่ต่างจังหวัด เนื่องจากส่วนใหญ่ต้องการซื้อที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นบ้านพักผ่อน ที่มีความสงบและเป็นอิสระ ซึ่งทำเลในต่างจังหวัดสามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้เป็นอย่างดี ทำเลที่ตั้งที่ต้องการรองลงมาคือเขตปริมณฑล เป็นที่น่าสังเกตว่า มีความต้องการที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครน้อยมาก ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่มีความต้องการที่อยู่อาศัยใหม่เพื่อใช้ชีวิตในวัยเกษียณอายุการทำงานแล้ว ซึ่งไม่ต้องคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางไปทำงานเหมือนกับผู้ที่ยังต้องทำงานอยู่ อีกทั้งที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร มีการอยู่กันอย่างหนาแน่น และยังมีราคาสูงอีกด้วย สำหรับราคาที่อยู่อาศัยที่คาดว่าจะซื้อส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับราคา 750,000 - 1,500,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับรายได้และความสามารถในการจ่ายของคนกลุ่มนี้

สำหรับเงื่อนไขการชำระเงินในการซื้อที่อยู่อาศัย จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการผ่อนชำระเป็นงวดมากกว่าการซื้อเงินสด เนื่องจากจะต้องเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้ใช้จ่ายในยามเกษียณอายุ โดยคิดว่าจะซื้อที่อยู่อาศัยก่อนการเกษียณอายุและผ่อนชำระด้วยเงินดอกเบี่ยธนาคารที่เกิดจากเงินสะสมและเงินบำนาญที่ได้จากการเกษียณอายุการทำงาน เป็นที่น่าสังเกตว่า คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ไม่คิดที่จะพึ่งพาบุตรหลานในทางด้านเศรษฐกิจ เพราะคิดว่า ตนเองมีความสามารถที่จะจ่ายได้และบุตรหลานก็มีภาระที่จะต้องสร้างครอบครัวของตนเองต่อไป

ปัจจัยที่ใช้ในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัย พบว่า ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญที่สุด รองลงมา คือ ระดับราคาของที่อยู่อาศัย ได้รับการพิจารณาเป็นอันดับที่ 2 อันดับที่ 3 ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโครงการ ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในโครงการและพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน ได้รับการพิจารณาเป็นอันดับที่

4 และ 5 ตามลำดับ ผลที่ได้นี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เฉชะ บุญชัย(2530) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรระดับปานกลาง ซึ่งได้จัดลำดับความสำคัญ ดังนี้คือ ทำเลที่ตั้ง ครัวบ้านและการก่อสร้าง ราคาและเงื่อนไขการชำระเงิน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ชื่อเสียงของเจ้าของโครงการ บริการพิเศษของหมู่บ้านและการส่งเสริมการจำหน่ายเช่นเดียวกับการศึกษาของถนอม อังคณาวัฒนา(2534) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผู้มิรายได้สูงคิดจะย้ายเข้ามาอยู่ในอาคารชุดลำดับแรกคือทำเลที่ตั้ง แต่เหตุผลหลักในการเลือกทำเลที่ตั้งอาจจะแตกต่างกัน โดยผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งงานเป็นหลัก แต่ผู้ที่เกษียณอายุการทำงานแล้ว จะคำนึงถึงความสัมพันธ์ของที่ตั้งนั้น ๆ กับพื้นที่โดยรอบมากกว่าไม่ว่าจะเป็น บริการสาธารณะต่าง ๆ ย่านการค้า และการติดต่อสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าทำเลที่ตั้งของที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยหลักในการพิจารณาซื้อที่อยู่อาศัยทั้งของผู้ที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง

ทางด้านความสำคัญของพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับห้องนอนเป็นอันดับแรก แสดงถึง กลุ่มตัวอย่างมักใช้เวลาส่วนใหญ่เมื่อถึงวัยเกษียณอายุกับการพักผ่อนมากกว่ากิจกรรมประเภทอื่น ๆ ดังนั้น ห้องนอนสำหรับผู้สูงอายุจะต้องอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมที่สุดของบ้านต้องมีความสะดวกสบายเป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเทได้สะดวกเพื่อสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุ รองลงมา กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับห้องน้ำเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งห้องน้ำควรจะสามารถเข้าออกได้สะดวกจากห้องนอน และใช้วัสดุปูพื้นที่ไม่ลื่นเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุ ห้องอเนกประสงค์และห้องครัว กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความสำคัญเป็นอันดับที่ 3 และ 4 ตามลำดับ ส่วนอันดับที่ 5 ได้แก่ ห้องรับแขกและห้องพระ ซึ่งได้รับความสำคัญเท่ากัน จะเห็นได้ว่า ห้องพระ ยังเป็นส่วนสำคัญของคนกลุ่มนี้ แสดงว่าคนกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของศาสนา ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้เป็นอย่างดีสำหรับผู้สูงอายุ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสร้างชุมชนพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ โดยให้เหตุผลตามลำดับดังนี้คือ ผู้สูงอายุจะได้อยู่ในการดูแลโดยผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตร่วมกับคนในวัยเดียว

กันจะได้ไม่เหงา ผู้สูงอายุจะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพสังคม-เศรษฐกิจในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยให้บุตรหลานมีเวลาดูแลผู้สูงอายุ เป็นการแบ่งเบาภาระของบุตรหลาน และเป็นที่พักพิงสำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกับบุคคลในครอบครัว

ประมาณ 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่าง คิดว่าจะไปอยู่ในชุมชนผู้สูงอายุ เมื่อถึงวัยเกษียณอายุ ถ้าหากมีชุมชนผู้สูงอายุที่ตนเองมีความพึงพอใจ ทั้งนี้เพราะต้องการความสงบและเป็นอิสระ ไม่อยากให้เป็นภาระของบุตรหลาน ชุมชนผู้สูงอายุมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาการของผู้สูงอายุ ได้ใช้ชีวิตร่วมกับคนในวัยเดียวกันจะได้ไม่เหงา และสุขภาพไม่ดีต้องการผู้ช่วยเหลือ

ข้อคำนึงถึงที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในการเลือกชุมชนผู้สูงอายุ ที่ตนเองจะไปอยู่ อันดับแรกได้แก่ การดูแลสุขภาพโดยผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับสุขภาพของตนเอง มีความเอาใจใส่ต่อสุขภาพ อีกทั้งยังตระหนักว่าการเข้าสู่วัยสูงอายุทำให้ต้องพบกับความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพร่างกายรวมถึงสุขภาพจิตที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเช่น แพทย์/พยาบาล หรือนักจิตวิทยา คอยดูแลอย่างใกล้ชิด อันดับที่ 2 ที่กลุ่มตัวอย่างคำนึงถึง ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่สงบสุขและปลอดภัย อันดับที่ 3 ได้แก่ สังคมเพื่อนบ้านที่อยู่ด้วยกัน และอันดับที่ 4 ได้แก่ ราคาบ้านและค่าบริการที่สมเหตุผล จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่าง ให้ความสำคัญถึง ราคา เป็นอันดับสุดท้าย เนื่องจากคนกลุ่มนี้มีความสามารถในการจ่ายสูง และจะให้ความสำคัญของคุณภาพของสินค้าและบริการ มากกว่าราคาที่จะต้องจ่ายไป ซึ่งสอดคล้องกับ Toustley and Others (1962, อ้างถึง ฉวีวรรณ เต็นไพบูลย์ :2536) กล่าวถึง อิทธิพลของการตัดสินใจซื้อว่าราคาไม่เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับผู้บริโภคส่วนใหญ่ในการตัดสินใจซื้อสินค้าเสมอไปแต่อาจจะใช้เหตุผล ความมีชื่อเสียงในด้านการขาย คุณภาพที่ได้มาตรฐานเชื่อถือได้ในการตัดสินใจซื้อ

ทางด้านลักษณะของที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะควรจะเป็นบ้านกลุ่ม (Cluster House) ชั้นเดียวมากที่สุด ทำเลที่ตั้ง

ควรอยู่ในเขตปริณทล เนื่องจากไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก ลูกหลานสามารถไปเยี่ยมได้สะดวก ด้านลักษณะการครอบครอง ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรซื้อเป็นกรรมสิทธิ์ และการอยู่อาศัยในห้องพักผู้สูงอายุหรือที่พักอาศัยที่ผู้สูงอายุอยู่ ควรอยู่คนเดียวโดยไม่มีผู้สูงอายุอื่นอยู่อาศัยร่วม

สำหรับบริการที่ควรมีสำหรับชุมชนพักอาศัยผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นว่าควรมีบริการด้านแพทย์-พยาบาลมากที่สุด รองลงมา คือ บริการด้านอาหาร ทำความสะอาด ซักรีดเสื้อผ้า บริการรถรับ-ส่งไปที่ต่าง ๆ และบริการด้านการรักษาความปลอดภัย

สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าควรมีในชุมชนผู้สูงอายุ เรียงตามลำดับได้แก่ โรงพยาบาล/คลินิก สวนสุขภาพ(สวนเพื่อการออกกำลังกาย) ศูนย์กายภาพบำบัด สวนพักผ่อน และห้องปฏิบัติธรรม

ด้านกีฬาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนผู้สูงอายุ ได้แก่ บริหารร่างกาย (Airobic) วิ่งออกกำลังกาย (Jogging) หมากกระดาน(หมากรูก,หมากฮอส, ฯลฯ) มวยไทย เก็กและเปตอง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ได้ค้นพบประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจที่จะเป็นแนวทางในการจัดการที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุต่อไป เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ด้านนโยบาย

เนื่องจากผู้สูงอายุหรือคนชราในประเทศไทย นับวันจะมีจำนวนมากเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การเลี้ยงดูตลอดจน

การเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุเป็นไปได้ยาก ประกอบกับผู้สูงอายุปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุที่ผ่านการมีชีวิตอยู่ในสังคมสมัยใหม่มาแล้ว ต้องการมีชีวิตที่เป็นอิสระและต้องการพึ่งพาตนเองไม่ยากให้เป็นภาระของบุตรหลาน ส่งผลให้เกิดความต้องการสถานที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งนับวันจะกลายเป็นความจำเป็นของสังคมเมืองยิ่งขึ้น

จากการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุที่ทำงานในบริษัทชั้นนำใน กรุงเทพมหานคร ส่วนหนึ่งต้องการอยู่อาศัยในชุมชนผู้สูงอายุ แต่ในปัจจุบันยังไม่มีชุมชนที่สามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้ เพราะแม้ว่าภาคเอกชนซึ่งน่าจะมีศักยภาพในการดำเนินโครงการ แต่เนื่องจากกลุ่มลูกค้าจะเป็นกลุ่มเฉพาะและมีจำนวนไม่มากนัก จึงทำให้เกิดความเสี่ยงในการลงทุน

ดังนั้น หากภาครัฐพิจารณาเห็นว่า กลุ่มประชากรผู้สูงอายุไม่ว่าจะจะเป็นกลุ่มใดล้วนได้สร้างประโยชน์แก่สังคมอย่างยิ่งมาแล้วทั้งนั้น แม้ว่าประชากรกลุ่มที่ศึกษานี้จะมีความสามารถในการจ่ายพอควร รัฐก็ยังคงควรกำหนดแนวทางช่วยเหลือ โดยมาตรการในการช่วยเหลือมีได้หลายแนวทาง เช่น

1.1 การสนับสนุนภาคเอกชนให้ลงทุนโครงการประเภทนี้ โดย มาตรการ เช่น

- ด้านนโยบายการให้สินเชื่อโครงการ โดยให้สถาบันการเงิน เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ให้สินเชื่อสำหรับโครงการที่พัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าโครงการที่อยู่อาศัยทั่วไป

- ควรรยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ และยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมการโอนสำหรับโครงการประเภทนี้ โดยถือว่าเป็นโครงการที่ช่วยเหลือรัฐในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะช่วยลดภาระทางการเงินของโครงการ ทำให้ต้นทุนของโครงการต่ำลง ผู้ประกอบการสามารถตั้งราคาขายที่เหมาะสมและสามารถจัดทำโครงการได้

1.2 การสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุโดยตรง เช่น

- โดยทั่วไปแล้วการซื้อบ้านนอกเหนือจากบ้านหลังแรก จะไม่สามารถนำมาหักเป็นค่าลดหย่อน ในการคำนวณการเสียภาษีรายได้บุคคลธรรมดาประจำปีได้

รัฐควรกำหนดมาตรการเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่ซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการชุมชนผู้สูงอายุ ควรจะให้นำค่าใช้จ่าย มาหักเป็นค่าลดหย่อนภาษีได้เช่นเดียวกับการซื้อบ้านหลังแรก เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงิน ของผู้สูงอายุอีกทางหนึ่ง

2. ด้านผู้ประกอบการ

เนื่องจากที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ จะเป็นตลาดที่ใหญ่มากในอนาคตสาเหตุจากปริมาณผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นทุกปี ประกอบกับสภาพสังคมที่บีบคั้นทำให้ผู้สูงอายุขาดผู้ดูแล อีกทั้งผู้สูงอายุรุ่นใหม่เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง เบื่อหน่ายกับการอยู่อาศัยในเมือง บางส่วนต้องการที่เงียบสงบเพื่ออยู่อาศัยเมื่อวันปลายชีวิต ประกอบกับค่านิยมยึดติดในเรื่องความผูกพันและความภาคภูมิใจในที่อยู่อาศัย ค่อย ๆ ลดความเข้มลงมา เนื่องจากสังคมได้ผลัดยุคเข้าสู่สังคมเมืองมากขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการควรที่จะให้ความสนใจเข้ามาทำโครงการเพื่อรองรับกับตลาดส่วนนี้

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คิดว่าจะไปอยู่ในชุมชนผู้สูงอายุ เมื่อถึงวัยเกษียณอายุ ถ้าหากมีชุมชนผู้สูงอายุที่ตนเองมีความพึงพอใจ แสดงว่า คนกลุ่มนี้มีความต้องการชุมชนผู้สูงอายุ ต้องการสังคมของเขาเพียงแต่ในปัจจุบันไม่มีชุมชนที่สามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้ เมื่อสำรวจถึงความต้องการที่อยู่อาศัยใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งต้องการซื้อที่อยู่อาศัยใหม่เพื่อใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ โดยลักษณะที่ต้องการ คือ บ้านเดี่ยวหรือสวนเกษตรในต่างจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด เนื่องจาก ยังไม่มีชุมชนผู้สูงอายุที่เขาพอใจในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยคิดว่าในขั้นต้นน่าจะผนวกความต้องการของคนกลุ่มนี้กับชุมชนผู้สูงอายุ โดยทำโครงการจัดสรรในลักษณะบ้านเดี่ยวหรือสวนเกษตร ที่มีบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน เพื่อพัฒนาเป็นชุมชนผู้สูงอายุที่แท้จริงต่อไปในอนาคต

จากค่านิยมสังคมไทย ไม่ให้ลูกหลานทอดทิ้งพ่อแม่ ถึงแม้ว่าการตัดสินใจส่วนใหญ่ในการจะไปอยู่ชุมชนผู้สูงอายุเป็นของผู้สูงอายุ แต่ลูกหลานก็มีส่วนสำคัญในการช่วยตัดสินใจด้วย ดังนั้น รูปแบบของการให้บริการแทนที่จะให้ผู้สูงอายุมาพักเพียงผู้เดียว ก็

อาจจะเปิดโอกาสให้ลูกหลานหรือญาติเข้ามาพักอาศัยด้วยเป็นครั้งคราวหากต้องการ ชุมชนผู้สูงอายุจึงควรอยู่ชานเมืองหรือจังหวัดที่ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เพื่อลูกหลานจะสามารถเดินทางมาเยี่ยมได้สะดวก อีกทั้งยังสะดวกในการนำผู้สูงอายุที่เจ็บหนักเข้ารับรักษาในกรุงเทพฯ อีกด้วย

ทางด้านการอยู่อาศัยควรจะมีหลายลักษณะให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเป็นกรรมสิทธิ์ เช่ารายเดือน หรือเช่าระยะยาว ตามความสามารถในการจ่ายและความพอใจของผู้สูงอายุ จากการค้นพบของการศึกษาคั้งนี้ พบว่า ราคาไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกชุมชนผู้สูงอายุ แต่จะใช้เหตุผลเรื่องอื่น ๆ มาประกอบ ดังนั้น ผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงคุณภาพที่ได้มาตรฐานน่าเชื่อถือ มีผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อมของโครงการที่ดี มีความสงบสุขและปลอดภัย เป็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่คนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญ คือ สังคมเพื่อนบ้านที่อยู่ด้วยกัน ดังนั้น ผู้ประกอบการจะต้องจับกลุ่มลูกค้าที่มีพื้นฐานทางสังคมและวุฒิภาวะใกล้เคียงกัน เพื่อผู้สูงอายุจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่มีปัญหาในการอยู่อาศัย

ในส่วนของการละเอียดทางกายภาพ ในเรื่องของการวางผังชุมชนและที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นหน้าที่ของสถาปนิกผู้ออกแบบที่จะออกแบบให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและผู้สูงอายุสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด โดยควรจะศึกษาจากชุมชนผู้สูงอายุในต่างประเทศและปรับให้เหมาะสมกับคนไทยมากที่สุด ทั้งนี้ จากการสำรวจพบว่าส่วนประกอบของที่อยู่อาศัยที่คนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญเรียงตามลำดับ คือ ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องอเนกประสงค์ ห้องครัว ห้องพระและห้องรับแขก ถ้าสามารถทำให้สนองตอบความต้องการนี้ได้ ผู้สูงอายุก็จะได้รับความพอใจสูงสุด

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มผู้ที่ทำงานในบริษัทชั้นนำที่มีอายุ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่กำลังเตรียมตัวจะเกษียณอายุ ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม ดังนั้น

ในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรศึกษาให้หลากหลายกลุ่มอาชีพมากยิ่งขึ้น รวมถึงควรศึกษาให้หลากหลายกลุ่มอายุด้วย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ที่เกษียณอายุแล้ว กลุ่มผู้เลี้ยงดูผู้สูงอายุ เป็นต้น และควรขยายผลการศึกษาให้ครอบคลุมประเด็นอื่น ๆ ให้ละเอียดมากขึ้น จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุชัดเจนยิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุต่อไปในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย